

КВАНТИТАТИВНІ АСПЕКТИ НЕОДНОРІДНОЇ ЗБІРНОСТІ

Н.І. Чернюк

У статті аналізується специфіка особливих англійських збірних іменників на позначення кількісних характеристик дискретних гетерогенних об'єктів. Особлива увага фокусується на синтаксично-семантичному бутті номінацій квантитативності.

Матеріальний світ постає перед людиною як предметна реальність, наскрізь пронизана феноменом кількості.

Мова, не будучи безпосередньою копією загальної картини світу, слугує репрезентатором матеріальної картини світу і відображає кількісні відношення тільки її властивими засобами. В іменній системі англійської мови ця функція пов'язана з категорією числа. Категорія числа та кількісні відношення - це вкрай різнопланове явище: ні одна інша категорія не включає в себе такої численної різноманітності семантичних значень: злічуваності – незлічуваності, однини, двоїни, множинності, невизначеності та ін.

Незважаючи на те, що категорія числа та пов'язані з нею кількісні відношення в англійському іменнику привертали до себе досить пильну увагу дослідників як у загальному мовознавстві, так і в окремих його сферах, з огляду на її багатоаспектність вона до цього часу залишається актуальною в лінгвістиці [4; 4].

При відносній бідності репрезентації інших граматичних значень в іменнику англійської мови (рід, відмінок), значення числа в його парадигмі представлене найбільш багатогранно.

Метою даної роботи є виявлення чинників одиничної маніфестації збірних іменників. Предметом є специфічна підгрупа збірних іменників, які ніколи не експлікують у синтаксичній структурі закладеної в їх змісті кількісної множинності.

Проблема числа як універсальної мовної категорії пов'язана з філософським розумінням світу та його відображенням у мові. Мова наділена специфічною структурою, у якій окремі елементи пов'язані між собою спільними закономірностями взаємовідповідностей та побудов, які властиві мові як суспільному явищу.

Числова диференціація іменників англійської мови здійснюється, як правило, за принципом протиставлення «одиничність» - «множинність». Одиничність дає уявлення про просторову конкретизацію, що визначається рамками самого об'єкта, а множинність, навпаки, значно розширює просторовий об'єм, внаслідок чого з'являється уявлення про абстрактно велике просторове охоплення [2; 23], що передбачає абстрактну кількість або неконкретну множинність. Остання знаходить різні способи своєї репрезентації в мові.

Як абстрактна кількість так і неконкретна множинність позначається маркованими та немаркованими формами. В плані семантики можна поставити знак рівності між множиною з –e(s) та немаркованими формами, що репрезентують збірність.

Всупереч деяким лінгвістам [5; 5] збірні іменники виявляють здатність семантизувати множинність не в самій морфологічній формі, а в синтаксичній структурі - шляхом сполучуваності з формою множини дієслова – присудка.

Ідея збірності корелює з назвами: 1) груп людей, об'єднаних однією метою або призначенням: *a crew, a team, a regiment, a jury, a senate, a band, a company, a muster*; 2) об'єктам біологічного виду: *a hive (of wasps), a flock (of sheep), a colony (of ants), a swarm (of bees), a brood (of young pigs), a litter (of dogs), a furrow (of young pigs)*; 3) випадкових об'єднань живих та неживих істот, артефактів не визначених кількісно предметів є: *a crowd, a party, a galaxy, a collection*; 4) гетерогенних за характером складових елементів: *furniture, napery, China, crockery, money, machinery, cutlery, finery*.

Ототоження збірності та елементів збірності експлікуються наявністю складових у кожній парадигмі [11:106].

Омонімічні за формою збірні та незбірні іменники позначають різні денотати - один об'єкт, або - групу об'єктів. Збірний іменник в немаркованій формі називає множинність, здатну експлікуватися в синтаксичній структурі.

Назва одиничного об'єкта конкретних іменників повторюється в назві множинності, завдяки чому одиничність і множинність виражені єдиною лексемою і розрізняються тільки граматичним формантом множини, напр.: *a purse - purses*.

Елемент зірної сукупності відрізняється від назви множинності. Остання виступає як родове найменування по відношенню до видового. Так, складова частина множинності *flock* носить назву *a sheep*, напр.: *When we drove over to Fifth Avenue, so warm and soft, almost pastoral that I wouldn't have been surprised to see a great flock of white sheep turn the corner* [8:31].

Немаркована морфологічна форма не є експлікацією одиничності. Необхідною передумовою об'єднання об'єктів у множинність є їх якісна ідентичність, що визначається на основі спільного критерію ототоження. Останній встановлюється шляхом виявлення ознак.

У мові якісна ідентичність знаходить свою репрезентацію у принципі єдино значності [3: 53]. Останній передбачає утворення множинності шляхом складання об'єктів, ідентифікованих за певною ознакою. Кожен з них має одну і ту ж назву. З огляду на це виявляється можливим протиставлення такій множинності одиничного однойменного об'єкта, напр.: *a lawn - lawns*. Однак, цей принцип не «працює» у сфері зірних іменників.

Хоча збірний іменник репрезентує множинність однойменних об'єктів, з граматичної точки зору назва такої множинності не передбачає подвоєння, потроєння і т.д., вона сприймається як неподільна одиниця.

Зірні множинності може вербалізувати утворення, складові елементи яких носять різні найменування. Щоправда, в ній неможливо знайти певну спільну основу для ідентифікації її складових елементів. Словники, пояснюючи значення таких іменників, наводять назви об'єктів, що є складовими угруповань, відмічених зірним іменником: *furniture - all those things needed in the house, especially those that can be moved, as tables, beds, chairs, desks* [15:506]. *Money- gold, silver or other metals made into coins by authority of the state; paper notes used instead of gold or silver coins: units of currency...pounds, pence, dollars* [16:933]; *jewelry is ornaments such as rings, bracelets or necklaces which are often made of valuable metals...sometimes decorated with precious stones* [16:781]; *china - things made of china-clay-cups, saucers, dishes* [15:170].

Денотат неоднорідної зірності може бути розкладений на окремі елементи, що співвідносяться зі зірним іменником за принципом родо-видового зв'язку (пор.: *furniture - ...tables, beds, chairs, armchairs, desks; crockery - ...pots, dishes, bowls, etc.; jewelry - ...rings, bracelets, necklaces...*).

Хоча за своїми характеристиками ті складові, які в сукупності отримують спільну назву у вигляді зірного іменника, виявляють значні відмінності, останні не виходять за рамки спільного родового поняття. Пор.: *It was a very small room, overcrowded with furniture...There was a large wooden bedstead...and there was a large wardrobe, a round table, a very small washstand, and two staffed chairs...*[10:55].

Об'єднанні родовим поняттям видові поняття здатні входити в певні предметні класи, напр.: *a table - tables, an earring - earrings*.

Наявність в одному слові-найменуванні згаданих елементів перетворює вербалізовану ними множинність в особливий тип кількісно-нерозкладної цілісності, яку можна назвати психологічною множинністю [3: 62]. Таке явище фіксується закріпленою за іменником формою однини в морфології у відповідному синтаксичному оточенні, напр.: *And we've got about forty odd pounds saved up...all told unless you count this furniture* [12:447]. *To spend thrifts money is so living and actual* [13:214]. *I swore I wouldn't touch a farthing's worth of her jewelry which perhaps I did*

not think was worth a great deal [14:66]; *and he was losing money and the hope of getting anything for it* [8:61].

Узгодження збірних іменників з відповідними формами займенника та дієслова-присудка в умовах іманентності англійської мови свідчить про їх сприйняття як одиничності. Граматичними диференціальними ознаками розмежування немаркованих конкретних злічуваних та збірних іменників виступають:

а) іменники, що позначають неоднорідну збірність, не сполучаються з кількісними числівниками, у тому числі з *one*;

б) зазначені іменники не сполучаються з неозначеними артиклем;

в) конкретизатори як складові (видові) множинності, напр.: *He looked at the clasps and bracelets, of diamonds and pearls, at the little gold watch with a great diamond set in sapphire, at the chains and rings...* [9:362].

До конкретизаторів тяжіють лексеми типу *an item, a piece, an article*, напр.: *She examined his face...like a picture or a piece of China* [11:403]. *A table is a piece of furniture with a flate top used for putting things on* [10:1485].

Видова назва може уточнюватися в кількісному аспекті, здійснюючи, так би мовити, зворотню градацію: від виду як нижчого ступеню узагальнення до роду як вищого ступеню. Конкретизатори демонструють лічильну потенцію. Пор.: *5 pieces of machinery*.

Допоміжним індикатором множинності є прийменник *among*. Пор.: *... he...stared at the scene – his wife and Catherine scolding and consoling as they stumbled among the crowded furniture* [8:41]; *...he never allowed them to be still, moving them amongst the equipage of the table* (Cronin).

Індикаторами множинності слугують іменники *pile(s), set(s)* та ін.; напр.: *...he could see his way through the piles of reserved china and plate warmers* [7:167].

Домінантною тенденцією розглянутих іменників є їх аугерентне вживання на позначення об'єднаної збірності.

SUMMARY

The article concerns the representation of the quantitative aspect of specific English collective nouns attention is paid to the semantico-syntactical charge of the nouns analyzer.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кошечая И.Г. Уровни языкового абстрагирования. – К., 1973 – 208с.
2. Кошечая И.Г. К проблеме знака и значения в языке. – М., 1976 – 142с.
3. Чернюк Н.И. Количественные градации в системе имени английского языка. Дис. ... канд.наук. - М., 1977. – 204с.
4. Швачко С.О. Семантична полівекторність квантитативних слів: лінгвокогнітивні аспекти / Монографія: Засоби квантифікації: лінгвокогнітивні аспекти. – Суми: Вид-во СумДУ, 2007. – С.4-13.
5. Chomsky N. Current Issues in Linguistic Theory. – Mouton, 1969. – 119 p.
6. Strang B. Modern English Structure. – Lnd., 1969. – 201p.
7. F. Cooper. The Spy. – М.: Progress Publishers, 1975. – 431 p.
8. Fitzgerald F.S. The Great Gatsby. – Kiev: Dnipro Publishers., 1973. – 181 p.
9. J. Galsworthy. The White Monkey. – М.: Progress Publishers, 1976. – 304p.
10. J. Galsworthy. The Man of Property. – М.: Progress Publishers, 1969. – 464p.
11. W.S.Maugham. The Moon and the Sixpence. – М.: Progress Publishers, 1972. – 240p.
12. J.B.Priestly. Angel Pavement. – М.: Progress Publishers, 1974. – 504p.
13. R.L. Stevenson. The Pavilion on the Links.... – М.: Progress Publishers, 1972. – 616p.
14. W.M.Thackeray. The History of Pendennis. – М.: Progress Publishers, 1963. – 543p.
15. The Advanced Learner's Dictionary of Current English / A.S.Hornby, E.V.Gatenby, H.Wakefield. – Posnan, 1962. – 1527p.
16. Collins Cobuild English Language Dictionary. – The University of Birmingham, 1993. – 1703p.

Надійшла до редакції 21 грудня 2007 р.